

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknem, razmnožen na dkiostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni «Dobrodo» v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 pa v tiskarni «Slovenija» v gozdu pod Vojskem pri Idriji. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužni Evropi.

Po četrstoletju

(10. februarja 1947 so v Parizu podpisali mirovno pogodbo z Italijo)

Vse je kazalo, da bo šla ta, letošnja februarja 25-letnica podpisane mirovne pogodbe z Italijo skoraj neopazno mimo obeh sosednih držav in še posebej tudi mimo tega našega Trsta, o katerem se je takrat, pred četrstletja dejansko največ razpravljalo.

Toda zdaj se, da rimski televizijski usmerjevalci javnega mnenja niso bili tega mnenja in so po pokopu levostranskega ter po prisihi enobarvne vlade demokristjanskega desničarja prejšnji teden postregli svojim dojemcem milijonov gledalcev in poslušalcev ob tej 25-letnici pogodbe posebno oddajo, ki je sicer vsebovala za porazence in njih simpatizirajoč marsikatero grenko resnico, toda eden izmed najbolj znanih prevakov italijanskega desničarskega tiska je te resnice zavil v lupino posebne enobarvne vrste, ki jo je neprimerno obarval.

Vendar ni namen tega članka kakorkoli na tade poskušati odgovorjati, saj smo, tudi če bi trdili, da imamo kakšno trenutno podporo, prepričani, da ne moremo uspeti. Naš namen je, čeprav z dvodelno zamudo, kljub prej obrazloženim pomislekom, povedati predsemit tistim našim bralcem, ki so zagledali luč sveta šele po podpisu pogodbe (in se z njo razmerah, ki jih je pogodba že vzpostavila), da za pravilno razumevanje tega razmerja ni dovolj poznati le gole določbe pogodbe. Potrebno je poznati predvsem vzroke njenega nastanka, t. j. vzroke obeh svetovnih vojn, vzroke zaradi katerih se je Italija znešla med poraženimi, poznati je treba potek mirovnih septembrskih pogajanj v Londonu leta 1945, v Parizu (najpomembnejša so bila od julija do oktobra) leta 1946 ter novembrskih pogajanj istega leta v New Yorku in nato zopet v Parizu tse do podpisu 10. februarja leta 1947, pogajanj v raznih znamenitih palačah: luksemburški, lankasterski in stekleni. Potrebno je vsaj, vrnorci prebrati besedilo pogodbe same (žal v slovensčini uradnega prevoda še nimamo), kar je tudi vsaj prelistati vse, kar je o njenem nastanku napisano v slovensčini in tudi tisto, kar so še živeči slovenski udeleženci o poteku mirovne konference zapisali ali pa v lanskem letu povedali (Kardelj, Bebler, Vilfan) po televiziji in kar bi moralo biti vsaj letos tudi objavljeno in še tisto, kar so doslej politični zgodovinarji objavili v obsevnih dokumentarnih delih, od katerih imamo v slovensčini doslej samo eno (Jerj), od ostalih pa vsaj nekatere v italijanski (De Castro, Udina in dr.) medtem ko najemitejšeje dokumentarno delo, ki je izšlo v francosčini (Ducelle) še vedno ni prevedeno v slovensčino, čeprav obravnava usodo velikega dela Slovencev; potrebno je poznati vse glavne dogodke po pogodbi — od zglasne marčne tristranske deklaracije 1948 pa do londonskega oktobrskega sporazuma 1954 in enostranske ublažitve pogodbenih pogojev (zlasti u-voda); potrebno je končno — da bi se točen potek dogodkov dokončno upotovali — sproti spremiti spomine tedanjih vodilnih politikov sveta. Ni namreč nič avtomatično spoznanje, da brez poznavanja resničnih vzrokov takih pogojev, ki za četrto, pol ali celo stoletje določajo usodo Evrope in sveta, noben javni delavec ne more in ne bo mogel pravilno usmerjati političnega dogajanja in prihodnosti. Pri nas pa v resnici ne bi smelo biti našega razlagatelja mladina, ki se bi vedel, kako so v tistih dveh po-vojnih letih politiki, ki so komaj znali naše kraje s težavo pokazati s prstom na zemljevidu — kaj se-le, da bi se potrdili in si jih osebo-vo ogledali — kako so torej ti po-litiki s posebne sorte imperialističnim sadizmom vsilili našim deset raznih razmetitvenih fil med Reko in Vidmom, med Puljem in Celotcem, in to izmučeno zemi o-asekcijskim, kot sesekljani s svojimi kosmatimi in nerodnimi rokami me-sor kak telečji zrezek.

Drugi in glavni namen tega članka pa je opozoriti na tisto, kar je kmalu po pogodbi v juniju 1947 za-pisalo poriško glasilo tedaj naša-predsednišče politične slovenske or-ganizacije v Italiji:

«Italija je s mirovno pogodbo obvezna, da nam ne bo kratila naših narodnih svobod. Njena zvestoba do dane besede bo urav-navala tudi naše notranji in zuna-nji odnos do nje».

Ne bomo že »išočili obnavljati vseh primerov kršenja teh obvez-nosti, kršenja, kateremu se je pri-družilo nič manjše število nime-rov kršenja določb poznejše repu-bliške ustave. Pač pa moramo

SEDAJ ODLOČA PREDSEDNIK REPUBLIKE

Senat je zavrnil zaupnico 14. maja politične volitve?

Danes seja vlade o referendumu o razporoki - Popoldne bo Leone sprejel predsednika poslanske zbornice in senata

RIM, 26. — Senat je danes zavrnil zaupnico Andreottijevi enobarvni demokristjanski vladi. Andreotti je še zvečer odšel k predsedniku republike, kateremu je predstavil zaupnico, jutri pa se bo sestala vlada in jutri popoldne bo predsednik republike sprejel predsednika senata in poslanske zbornice z očitnim namenom, da se z njima posvetuje o razpustitvi parlamenta in o razpisu volitev, za katere se govori, da bodo 14. maja.

Zaupnica Andreottijevi vladi je bila zavržena z naslednjim izidom poimenskega glasovanja:

pristoi:	309
večina:	155
glasovalo za:	151
glasovalo proti:	158

Za vlado so glasovali demokristjani, liberalci, južno-tiroli, domstna senatorja Merzagora in Gronchi. Ni glasoval predsednik senata Fanfani in deset odstotnih senatorjev, ki so iz različnih skupin, tako da njih odločnost ni bistveno vplivala na izid.

Vlada bi se morala sestati že danes, vendar so sejo ministrskega sveta preložili na jutri dopoldne, ko bo razpravljal o referendumu. Člen 34 zakona od 25. maja 1970 namreč predvideva, da po sporočilu ustavnega sodišča razpiše predsednik republike referendum na osnovi sklepa ministrskega sveta ter določi datum za nedeljo med 15. aprilom in 15. junijem. V kolikor pa pride do predhodne razpustitve parlamenta, se referendum avtomatično odloži za 365 dni od datuma izvolitve novega parlamenta.

Jutri popoldne bo predsednik republike Leone sprejel predsednika senata in poslanske zbornice, kot določa člen 88 ustave, ki pravi, da lahko predsednik republike razpusti parlament, ali eno izmed zbornic, ko se je preje posvetoval s predsednikom. Razpustitev zbornic je torej v izključni pristojnosti predsednika republike, ki ima edino obveznost, da se preje posvetuje s predsednikom obeh zbornic. To bo jutri Leone opravil in je očitno, da bo razpustil parlament. V rimskih krogih se govori, da bo razpisal volitve za 14. maj.

Za današnjo razpravo v senatu ni bilo več pravega zanimanja, saj je že bilo očitno, da Andreotti ne bo prejel zaupnice in da bo v zelo kratkem času dokončan celoten postopek že predvidenih predstavnih volitev. Zaradi tega je vladalo določeno zanimanje samo še za stališče socialistov, ki ga je obrazložil načelnik skupine Pieraccini, ki je zavrnil obtožbo na račun PSI, da bi povzročil sedanjno krizo.

Pieraccini je zaključil, da sta pred italijansko družbo dve poti: prva je globalne socialne krize; druga pot pa vodi k ostrojem spopadu s konservativnimi silami, istočasno pa pomeni tudi zlom svobode in utrditev demokracije.

Predsednik vlade Andreotti, ki je odgovarjal na izjave predstavnikov strank v senatu med razpravo o zaupnici. Na njegovi levi Moro, na desni pa Rumor (Telefoto ANSA)

Pred občnim zborom Kmečke zveze v Trstu

Prihodnjo nedeljo, 5. marca, bo v Kulturnem domu redni občni zbor Kmečke zveze. Na dnevnem redu, kot običajno na občnih zbora, so: izvolitev predsednika občnega zbora, predsedniško poročilo, poročilo tajništva, poročilo nadzornega odbora, pozdravi in diskusija, volitve.

Na letošnji občni zbor bodo poleg članov povabljeni tudi zastopniki sindikalnih organizacij in ACLI ter drugi kmetovalci, ki niso člani KZ, zlasti neposredni obdelovalci, ki imajo volilno pravico za volitve v kmečko bolniško blagajno. Občni zbor je bil namreč sklican namenoma prav 5. marca, to je na dan, ko bi morale biti na Tržaškem prve volitve v kmečko bolniško blagajno. Tako je zagotavljal komisar dr. D'Alessandro, ki je bil poslan iz Rima v izrecno nalogo, da v roku treh mesecev pripravi vse potrebno in izvede volitve. Nenadoma, nekaj dni preden bi morali biti objavljeni seznam volilnih upravičencev, pa je dr. D'Alessandro izginil, ker je iz Rima dobil po telefonu sporočilo, da so volitve odložene za nedoločen čas. Potem se je izvedelo, da je bila komisarska uprava podaljšana za nadaljnje tri mesece, to je do junija. Bodo potem spet podaljševali dobo komisarske uprave, kot to delajo že 12 let, ali bodo razpisali volitve, ko bodo upravne volitve za tržaško občino in vsrednjava volitve že mimo?

Odločitev prvih volitev v kmečko bolniško blagajno na Tržaškem je močno razburila in užalila neposredne obdelovalce, kar je prišlo do izražanja na sestankih, ki jih je organizirala Kmečka zveza in katerih so se udeležili tudi kmetje, ki niso njeni člani. Na teh sestankih so sestavili kandidatne liste, poudarili nujnost enotnega nastopa, zahtevali čimprejše volitve in o strobo odločili krivično ravnanje pristojnih organov, ki tep-tajo pravico volilnih upravičencev, kot da bi živeli v najbolj nazadnjaški afriški koloniji. Zakaj mora trajati komisarska uprava že toliko let samo na Tržaškem? Mar mislijo v Rimu, da so naši kmetje popolnoma nesposobni, manj vredni kot kmetje v raznih drugih pokrajinah Italije, od severa do skrajnega juga? Odgovor je zelo očuten: v eni očino je, da že dolga leta in še zdaj vsiljujejo komisarsko upravo, ker vedo, da so neposredni obdelovalci na Tržaškem v ogromni večini Slovenci. To je glavni razlog, vse drugo so puhla opravila. In zato je krivica še večja. Zaradi tega je potrebno, da se občnega zbora Kmečke zveze udeležijo poleg njenih članov, čimveč neposrednih obdelovalcev in da se javno ter odločno obsodi krivično ravnanje, ki ne žali samo kmete, ampak vso našo narodno skupnost in tudi demokracijo italijansko javnost, ki od-klanja diskriminacijo v škodo slovenskemu življu.

Na občnem zboru bodo prav gotovo razpravljali tudi o drugih vprašanjih, ki so tisto tujkajnskega kmetijstva in ki živo zanimajo kmete. Na dnevnem redu je zdaj vprašanje mleka, oziroma živinoreje, kateri preži nevarnost propada, če ne bodo znale pristojne oblasti učinkovito in hitro ukrepati ter podpreti zdrave pobude naših živinorejcev. Lotiti se je treba reševanja vprašanja jurskih zemljišč, kar ni enostavno. Kmetje morajo povedati svojo besedo glede zaščite narave in ustanovitve kraških naravnih rezervatov. Tržaški občini je treba prikazati nujnost ustanovitve posebnega urada, če že ne odobornitva za vprašanja kmetijstva. Deželno ustanovo za razvoj kmetijstva pa opozoriti na potrebo organskega načrta in investicij zlasti za razvoj žlahtnih kultur na Tržaškem. Deželne oblasti bo morali občni zbor opozoriti na važnost specifične oblike kmetijstva na Tržaškem, posebno na kmetovanje v prostem času. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da bo kmetijstvo izumrlo, če ne bo več kmeč-ke mladine, to je mladih ljudi, ki bodo strokovno pripravljani in bodo v kmetijstvu i-meli možnost primernega za-služka.

Sklep vodstva Kmečke zveze, da povabi na občni zbor tudi tiste kmete, ki niso njejni člani, se nam zdi zelo u-mestno ne samo zaradi nujnosti krepkega nastopa glede volitev v kmečko bolniško blagajno, ampak tudi zaradi ob-ravnave drugih prečnih problemov kmetijstva, ki smo jih le bežno navedli in za reši-tev katerih so potrebni skupni in čimbolj enotni naporji vseh kmetovalcev, s podporo sindikalnih organizacij in strank, ki se resnično zave-majo za interese delovnega človeka in za spoštovanje pravo-vice slovenske narodne skupnosti.

ALBIN BUBNIČ

AMERIŠKI PREDSEDNIK ODPOTOVAL V HANGČOU

Nixon začel turistični del obiska z ogledom «kitajskega Versaillesa»

Pričakovanje za uradno poročilo, ki ga bodo objavili danes zjutraj - Dosežen sporazum o «vsebinskih vprašanjih»

HANGČOU, 26. — Jutri zjutraj se bo vsaj delno privzdignila zavesa molka, ki je doslej prikrivala vsebino šestdnevni ameriško - kitajskih pogovorov. Skupno poročilo, ki ga bodo objavili verjetno med 6. in 9. uro (po našem času) pa prav gotovo ne bo razkrilo vsega, kar so si predstavniki Washingtona in Pekinga povedali v dolgih medsebojnih pogovorih. Oceno Nixonovega obiska — to je skoraj soglasno mnenje opazovalcev — bo mogoče izreči šele po preučitvi dolgoročnih rezultatov, ki jih bo Vsekakor pa vlada za skupno poročilo veliko pričakovanje. Sam Nixon, ki je danes odpotoval v «kitajski Versailles», v prekrasno politično mesto Hangčou, je na kratkem srečanju s ameriški dopisniki napovedal, da bo poročilo o sporazumu med Kitajsko in ZDA o nekaterih vprašanjih. Šef Bele hiše se je tudi opravičil častnikarjem zaradi pomanjkanja vesti, češ da je to tega prišlo, da bi ne kompromitirali rezultatov pogovorov.

Tudi uradni glasnik Bele hiše Ronald Ziegler je bil danes malce bolj zgovoren, čeprav ni povedal mnogo. Tudi on je potrdil, da so na pogovorih dosegli sporazum o nekaterih vsebinskih vprašanjih, ter povedal nekaj podatkov o formuliranju poročila. Sporazum o vsebini poročila je bil dosežen že med Nixonovimi pogovori s Čuenlajem, sedita pa Henry Kissinger skupaj s kitajskimi funkcionarji pripravljali besedilo poročila v dveh jezikih, kitajščini in angleščini.

Pri sestavi skupnega poročila sta v prejšnjih dneh sodelovala tudi zunanja ministra William Rogers in Či Peng-fej, ki naj bi se — kot poročajo v obveščenih krogih — dogovorila o treh sporazumih. Prvi naj bi zadeval program kulturnih izmenjav in predvsem obiske študentov, znanstvenikov in častnikarjev. Drugi sporazum se tiče trgovske izmenjave, ki se je že začela razvijati med obema državama potem ko je lani Nixon preklical dvajsetletni embargo. Končno pa naj bi se sporazumeli še o nadaljevanju diplomatskih stikov, ki bi sicer še ne bili uradnega značaja, vsekakor pa na zadostno visoki ravni, tako da bi zajamčili nadaljnji razvoj glede vprašanj dvostranskega interesa.

Uradni del Nixonovega obiska na Kitajskem se je dejansko zaključil danes zjutraj v Pekingu, kjer se je ameriški predsednik tik pred odhodom v Hangčou še enkrat sestel s Čuenlajem na letališču ob navzočnosti kitajskega zunanjega ministra Či Peng-feja in njegovega namestnika Čao Kuan-hua ter državnega sekretarja Rogersa in Nixonovega svetov-Vala Kissingerja. Pogovor je bil «neformalen» značaja, tudi o njegovem poteku pa ni nobenih vesti.

Čuenlaj je nato pospremil Nixona s kitajskimi linjskim letalom v Hangčou, kakih 1500 km daleč od Pekinga. Tu so ameriškega gosta na letališču pričakali razni krajevni funkcionarji. Pozdravne svečanosti so bile zelo kratke, narkar se je Nixon odpravil v rezidenco na jezeru, ki so mu jo pripravili kitajski gostitelji. Oa tem jezeru ima svojo poletno rezidenco menda tudi sam Maoce-tung. Iz česar so nekateri ameriški dopisniki sklepali, da bi uteg-nili priti danes do novega se-stanka s kitajskim predsednikom, kar pa se ni zgodilo.

Po ogledu mesta si je Nixon privoščil izlet s čolnom, na katerem so ga poleg žene spremljali Čuenlaj, Či Peng-fej Rogers in Kissinger, s katerimi se je nato podal tudi na sprehod po letoviščarskem kraju. Zvečer je bil na sporedu sprejem, ki ga je v čast ameriškega gosta priredil mestni revolucionarni odbor. Sprejem se je odvijal v zelo prisrčnem vzdušju, brez pretiranih formalnosti. V zdravici, s katero je odgovoril na pozdrav predsednika revolucionarnega odbora, ni Nixon sploh omenil pekiških pogovorov, pač pa samo generično nazdravil predsedniku Maoce-tungu, prijateljstvu med obema narodoma ter «budućnosti otrok vsega sveta, ki naj bo lepa, kot je lep Hangčou». Nixon se je tu-di zahvalil vsem, ki so pripravili večerjo ter okrasili dvorano ter še posebno pohvalil kitajsko pre-vajalko. Ta sicer ni hotela pre-vesti Nixonovih besed, zaradi česar je morala poseči druga pre-vajalka. To je povzročilo splošen smeh, ki je še enkrat potrdil to-plo vzdušje, v katerem poteka Nixonov obisk na Kitajskem.

DAMASK, 26. — Včeraj so pod-pisali novo pogodbo o sodelovanju med SZ in Sirijo.

RIM, 26. — Indeks industrijske proizvodnje je bil decembra za

Dolanc sprejel predstavnika holandske partije dela

BEograd, 26. — Tajnik izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc se je razgovarjal danes s predsednikom mednarodne komisije holandske partije dela in s predsednikom znanje - političnega odbora holandskega parlamenta Wandelom Stelcom, ki je gost zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Razgovor, ki so se nanašali na aktualna med-narodna vprašanja, posebno na vprašanja v zvezi s konferenco o evropski varnosti in o sode-lovanju, so se udeležili tudi pred-sednik odbora za znanje politiko družbeno - političnega sveta zvezne skupščine Bogdan Osol-nik, predsednik komisije za vprašanja mednarodnih odnosov skupščine Slovenije Edo Brajnik in tajnik republiške konference Socialistične zveze Slovenije Bo-žo Kovac. Danes popoldne je Wandel Stael obiskal tovarno športnih naprav «Elan» v Begu-njah.

22. maja začetek obiska v Moskvi?

Po neuradnih vesteh naj bi Nixon pripravljati tudi potovanje na Kubo

WASHINGTON, 26. — Nixonov napovedani obisk v Moskvo se bo začel 22. maja ter bo trajal se-dem dni. Tako poročajo v washingtonskih diplomatskih krogih, kjer pa tudi opozarjajo, da program obiska še ni bil dokončno izdelan ter da se bodo o njem do-govorili po Nixonovi vrnitvi iz Kitajske. V istih krogih trdijo, da se bo Nixon ob povratku iz Mo-skve mogoče ustavil v Bonnu na pogovore z zavezniki NATO, ki se bodo sestali v glavnem me-stu ZRN 30. in 31. maja.

Zanimivo vest, ki doslej ni bila niti potrjena niti demantirana, pa objavljata neki časopisi iz Portorika, ki piše, da namerava Nixon maja letos potovati na Kubo na srečanje s Fidelom Castrom. Liri-trdi, da so se prijetelstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči.

BUKARESTA, 26. — Tajnik madžarske komunistične partije Kadar je danes podletel Romuniju, kjer je bil na tridenem uradnem obisku, med katerim je podpisal po-godbo o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči.

